

STRESZCZENIE

Praca poświęcona jest sytuacji egzystencjalnej osób dorastających w rodzinach zastępczych. Część pierwsza, to studia hermeneutyczne nad literaturą przedmiotu z uwzględnieniem danych ilościowych, którym kierunek nadały doświadczenia autora udziału w praktykach organizowania i świadczenia opieki zastępczej. Podjęte badania pozwoliły na klaryfikację sensu opieki zastępczej, refleksję nad jej założeniami wyłaniającymi się z praktyki, oraz osadzenie powyższych - w kontekście psychologii dziecka. Krytyczny namysł nad praktyką oddzielenia dziecka od rodziców odsłonił wpisane w nią ryzyko. Najwięcej miejsca poświęcono problemowi jakości opieki zastępczej, szczególnie wyzwaniom związanym z relacją opiekun-podopieczny. Część druga pracy, to jakościowe badania idiograficzne, których efektem jest zapis jedenastu rozmów z adolescentami dorastającymi w rodzinach zastępczych. Badania te są nowym materiałem empirycznym słabo reprezentowanym w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Sytuacja adolescentów w rodzinach zastępczych wymaga uwagi ze strony badaczy i praktyków ze względu na częstość i skalę trudności, z jakimi mierzą się dorastający wychowankowie i ich opiekunowie. Niezrozumienie dynamiki życia psychicznego dziecka może skutkować wtórną wiktyzacją, powieleniem w rodzinie zastępczej dysfunkcyjnych wzorców relacji, których dziecko doświadczyło w rodzinie pochodzenia. Wyzwaniem dla praktyki jest również to, by problemy w komunikacji pomiędzy opiekunami i podopiecznymi nie zagrażały stabilności sytuacji dziecka. Z doświadczenia wynika, że w przypadku adolescentów, fiasko komunikacji prowadzi często do przedwczesnego usamodzielnienia lub rozwiązania rodziny zastępczej i umieszczenia wychowanka w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Pobyt w rodzinie zastępczej może być korektywnym doświadczeniem dla młodego człowieka dotkniętego traumą w rodzinie pochodzenia, pod warunkiem, że uznana i zrozumiana zostanie przez opiekunów zastępczych i osoby ich wspierające dynamika doświadczenie-oddzielenie-zachowanie, kryjąca się za trudnościami w komunikacji pomiędzy adolescentem i jego najbliższym otoczeniem. Docenienia wymaga okoliczność, że dziecko przychodzi do rodziny zastępczej z bagażem doświadczeń, który jest jednocześnie wielką wartością i zasobnikiem strategii niezbędnych do przetrwania. Właściwa opieka nad dziećmi odebranymi z rodzin pochodzenia wymaga konfrontacji z tym, że zarówno skala doznanych przez dzieci zranień ze strony rodziców, jak i niezłomność w miłości wobec nich, mogą przekraczać nasze wyobrażenia. W dalszych badaniach

zorientowanych na poprawę sytuacji wychowanków rodzin zastępczych warto nadal poszukiwać się metodologią pokrewną praktyce, ponieważ forma badań idiograficznych pozwala na zdobywanie doświadczenia dotyczącego fundamentalnej dla praktyki psychologicznej relacji ja – ty i dzielenie się tym doświadczeniem.